

51581

Imprimat legal

- 9. JUL 1926

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII

No 27

4

IULIE

1926

In acest număr: Filozofie și politică de *I Amilcar*; Sbor de porumbei, poezie de *Ecaterina Pitiș*; Comorile, in câmpie, poezii de *T. Murășanu*; Osana! de *Septimiu Păpa*; Pacea cu Israel, de *G. M. Ivanov*; Pe Cerna în sus, de *P. Nemoianu*; Fără lumânare, de *Vladimir Nicoară*; Românii ardeleni în Franța, de *Corneliu Codarcea*; Cronica școlară, educația fetelor de *Teodor Lazăr*; Insemnări: Congresul Ligei Culturale, Comemorarea lui Eminescu, Ca oricine! etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

623

© BCUCluj

Țara Noastră

Filozofie și politică

Un popor trăește politicește după spiritul filozofiei ce și-a creat-o. Pentru un savant filozofia e o sinteză a științei, pentru un popor — o viziune a universului. Dar analizată adânc, ori ce definiție a filozofiei, ori cât ar fi de puțin obligatorie, cu condiția totuși de a fi cât de puțin științifică, trebuie să cuprindă și ideia că între filozofie și politică există o legătură internă, poate de cauzalitate. De pildă, un popor face politică *volontaristă*, nu din capriciul unei preferințe sentimentale, ci din cauza că spiritul lui filozofic, pentru a-și creia o viziune despre univers, a prins, nu importă cum, din elementele lui numai forțele dinamice. Alt popor face politică *raționalistă*, și iarăși nu după testament, ci anume fiindcă spiritul lui filozofic a captat în haosul fenomenalității din univers elemente de ordin rațional. Deci câte feluri de filozofii atâtea feluri de politică. De la început însă trebuie îndepărtată greșeala de a crede că omenirea are numai o singură filozofie, sau mai precis, o filozofie unică. În considerațiile generale răsare și un gând care ne privește mai de aproape: ce fel de politică a făcut, face și va face poporul român, în măsura în care el filozofează. Ar fi să se stabilească mai întâiu, dacă el posedă un propriu sistem de filozofie.

Din cele mai modeste manuale de filozofie aflăm că, un sistem de filozofie apare constituit din două părți: „dintr’o lucrare critică” și dintr’o „lucrare dogmatică”. Sistemul de filozofie e deci „o dublă meditare asupra stării științei și a civilizației generale la o epocă determinată a istoriei și asupra concluziilor ce se impun, speculativ și practic, în aceeași epocă”. În opera de analiză și de sinteză influențează tendințele etnice — de unde și diversitatea sistemelor de filozofie. Aceleași tendințe etnice determină — pe baza spiritului filozofic — și politica unui popor.

Am spus, câte feluri de filozofii, atâtea feluri de politică. Există o filozofie franceză și o politică franceză, începând dela Descartes, apoi Condillac, Auguste Comte, filozofi mai mici, până la Henri Poincaré, toți au fost matematician și logiciani raționaliști. Filozofia franceză e prin excelență *raționalistă*. Spiritul filozofic al poporului francez prin speculațiuni generale a plâsmuit o metodologie științifică, a stabilit o claritate logică, a proclamat, practic, ca pe o virtute de primul rang al omului cugetător — sinceritatea absolută, a ridicat această virtute la rangul de bază a tuturor concepțiilor de morală, și în domeniul moralei — ca ideile suverană a acceptat ideia toleranței universale. Ce politică a putut crea acest spirit filozofic al poporului francez? Politică ce urmărește să stabilească, să evedențieze și să impună în viața socială și internațională, în raporturile dintre oamenii și state, fenomenul rațional prin sine, fenomenul de logică, loialitatea morală, ideea și faptul suveranității omului ca stare și libertatea în totul și în toate.

Politica franceză realizează postulatul rațiunii — este raționalistă ca și filozofia din care se inspiră.

Pentru spiritul german totul în univers e voință și forță. Filozofii germani începând cu Leibnitz, apoi școala lui Kant, frații Schlegel, Fichte, Hegel, Schopenhauer, Büchner, Nietzsche au constituit — prin variații de cugetare, ușor deosebite unele de altele, marea filozofie a *voinței*.

Voința e esența universului și a vieții — după spiritul german. Monadele lui Leibnitz, conceptualismul kantian, absolutul lui Hegel, voința care e identică cu forța a lui Schopenhauer, forța identică cu materia a lui Büchner și peroxsimul voluntarist al lui Nietzsche — sunt sisteme de filozofie la baza cărora palpita dinamismul etnic al teutonului. Ca un corolar — politica teutonă se înfăptuește *voluntaristă*. De unde acel înspăimântător: „Deutschland, über alles“? Pare că întreaga esență a universului, care e voința universală a vieții, s'a încarnat, a luat chip văzut, s'a turnat în poporul german. Senzația de-a fi și de-a exprima esența universală a vieții — voința ei — a împins pe poporul german la autodivinizare. N'a proclamat Nietzsche că cel mai important eveniment al veacului al XIX e că „Dumnezeu e mort“? Probabil pentruca poporul german să-i ia locul. Din aceasta exaltare a voinței — înălăturând la extrem — rațiunea, *politica* brutal — dinamică a poporului german a dat acele pilde și grandioase desfășurări de supremație, de nimicire a tuturor realităților de altă natură, ce se opun spiritului și dinamismului voluntarist german. Când se vorbește cu atâta sinceritate din partea Franței de pace și pacificare, nu se ia în vedere, suficient, filozofia germană care împune politicianilor germani o politică antipacifistă.

Reflexiuni similare se pot face și asupra filosofiei experimentaliste engleză care inspiră faimoasa politică evoluționistă a Angliei. Pragmatismul american, formulat de Emerson, William James, a dat în politica americană formulele virtuților civice fundamentale, prin care se caracterizează americanul: perseverență, probitate, muncă,

respectul familiei, dreptatea împărțită tuturor cetățenilor cum e distribuită cantitativ puțința existenței materiale. O viziune mistică a universului, a dat la slav, dar mai ales la ruși, formula unei politici messianice cu singura contradicție de fond, că în practica politică messianismului creștinortodox i-a fost în mod brutal și sincer substituit un imperialism foarte puțin mistic...

Legătura de cauzalitate dintre filozofie și politică e clară. Ce privește poporul român — care n'a edificat din multiple cauze istorice, un sistem de filozofie proprie, se poate spune cu certitudine că „legea“, „legea strămoșească“ — sinteză a elementului religios (deci filozofic) și național — a fost un cod de mare importanță politică, de care s'a condus și pe care l'a realizat în procesul istoric. La niciun alt popor nu se observă fenomenul care există din veacuri la poporul român, și care se numește „legea strămoșească“.

În politică, „legea“ care nu este „lex“, nici „pravilă“ — ci cum am spus sinteza elementului religios și cel național, designează direcțiile de acțiune. „Legea“ impune și permanentizează în conștiința română, ideea statului național, ideea fidelității și a continuității religioase, sentimentul de solidaritate, toleranța efectivă, egalitatea formală și concretă între cetățeni, criticism moderat în relațiunile colectiviste, simțul de echilibru. Aceste sunt virtuțile politicii românești, desprinse logic, pe o cauzalitate internă, de „legea“ istorică română și tendințele ferme și clare ale statului român.

I. AMILCAR

SBOR DE PORUMBEI

*Deschisă-i pe masă o carte. —
O ceată de albi porumbei
Răsare sub ceruri, departe,
Și ochiul pornește cu ei.*

*Ce goană nebună, ce goană!
Pândește pe-aproape-un uliu?
Ori totul e numai o toană?
— Văzduhul cât ține-i pustiu.*

*Sub bolta senină de vară
Șiragul de albi sburători
Par fluturi cu aripi de ceară,
Par mândre petale de flori.*

*Petale curate de crini
Mai albe ca albul zăpezii;
Un vijor le-a rupt din grădini
Și-acuma, în toiul amiezii,*

*Le aruncă c'o crudă plăcere
Spre turnuri în sus, le ridică
Spre culmi învelite 'n tăcere,
Dar iară le lasă de pică;*

*Le scade, le moare avântul,
Se clatină 'n aer și pier.
Eu nu știu i 'nghite pământul?
Ort poate și-au cuibul în cer.*

ECATERINA PITIȘ

COMORILE

*Ard comorile
La margini de drumuri
Jucându-și vâlvorile
În vinete fumuri...*

*Ard comorile
Pe hăuri de dealuri
Legându-și splendorile
Din magice șaluri...*

*Le văd prin fereastră
În soare, cum stăruie,
Lumina le albastră
În sufletu-mi jârue.*

*Și fug după ele
Cu vântul, cu soarele,
Cu gânji de nuele
Îmi biciuiu picioarele.*

*Dar n'ajung niciuna
Orice fac, căci focurile
Din fața mea n'truna
Își mută locurile...!*

ÎN CÂMPIE

*M'am rupt din sufletul ei ca o creangă
Dintr'o imensă pădure 'nverzită,
Eu sunt o rătăcitoare talangă
Dela o turmă în zări adâncită...*

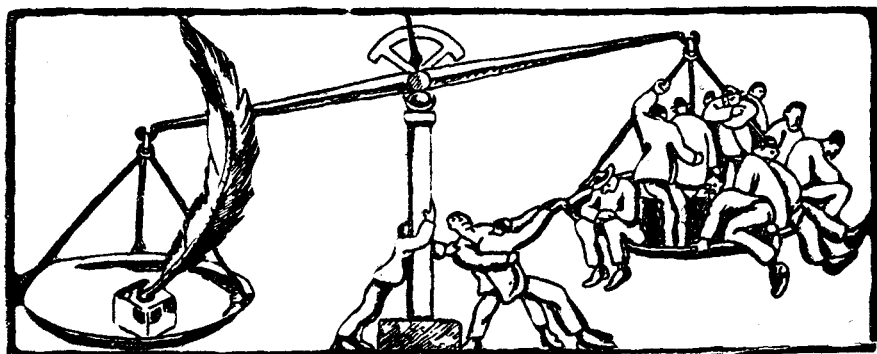
*Și-acuma, de-aici, de departe ascult
Cum stârue 'n clocot mǎreșul tumult.*

*Și doruri mă sapă, și doruri mă scurmă
Să-mi dărui urechea uimită în urmă:*

*E-atâta cântare în inima ei,
În inima ei, în inima ei,
Dar noapte, în care nu jăruie o stea.
E 'n inima mea, e 'n inima mea...*

*... Ascult și-o privesc cum răsufală pe dealuri
Cu 'nspăimântătoare gâtlejuri de valuri
Și, clocotul ei cel cutropitor
Cum trece peste mine și peste ochii mei,
M'arunc să fiu una cu inima ei,
Cu inima ei, cu clocotul ei...!*

TEODOR MURĂȘANU

Osana!

La umbra fiecărui maslin poposia câte-o ceată de oameni, bătrâni cu păr cărunt și barbă albă, bărbați în floarea vârstei, femei evlavioase, flăcăi și fecioare, și mulțime de copii. Toți erau osteniți de drum, căci veniseră din mari depărtări, conduși de-un singur gând. În anul al optsprezecelea al împărăției lui Tiberiu ei au venit să-și plătească datoria către biserică cea mare din sfânta cetate.

Era un amestec de cântece și povești. Unii, se ridicau, părăsind dulcea umbră a maslinului ce-i adăpostise, și se îndreptau, cântând psalmi, către poarta cetății. Alții, sosiți tocmai atunci, le luau locul la umbra maslinului părăsit. Ici colo, unii își desfăceau merindea și prânziu, spunându-și veștile sosite dela Roma și din alte părți ale lumii. O femeie din Bethania grăia unei cete de Galileenii:

-- Profetul dela Nazaret a fost la noi... A înviat pe Lazar, fratele Martei și al Mariet... Vcrbia cu atâta foc, încât, dintr'odată toate privirile se așintiră asupra ei. La umbrele maslinilor din apropiere toate glasurile amușiră.

— Lazar a fost îngropat de patru zile, — continuă femeia, l-am însoțit doar și eu la groapă. În ziua cea de-a patra a venit profetul... Nu știam ce gânduri îl muncesc. El se ruga în fața mormântului, când de-odată, o lacrimă se ivi în ochii săi dumnezeiești. Fața lui se făcu strălucitoare ca soarele. Așa, cu fața scăldată în lumină, porunci oa menilor să desfacă mormântul. Eu atunci am fost cuprinsă de fiori și toc mai mă gândiam să mă întorc în sat. Nu-mi place să văd morții. Dar în clipa aceea, el își deschise grațul și strigă cu glas mare: Lazare, vino afară! Și mortul ieși înfășat în scutece...

— Ce spui femeie, — o întrerupse un fariseu, care tocmai sosisse la ceata Galileenilor. Acela e un înșelător, v'a luat mințile...

Femeia tăcu, plecându-și capul în pământ. Oamenii, făcură o a-dâncă închinăciune în fața mai marelui poporului.

— Așa-i, așa-i, ai dreptate, stăpâne! Un om nu poate să învieze morții, așa ceva nu s'a auzit niciodată.

Ca trezită din vis, izbucni acum femeia:

— Eu am văzut cu ochii mei... Eu nu sunt nebună. Mulți oameni au văzut...

— Femeia tot femeie, — mai zise fariseul, disprețuitor, pornind către umbra altui maslin.

Dar la umbrele tuturor maslinilor convorbirile aveau acelaș subiect.

— Nimeni, niciodată n'a grăit ca el, — spunea un bărbat voinic din Galilea. Cuvintele lui sunt cuvintele darului. Eu îmi pierdusem orice nădejde de viață... Dar... când cuvintele lui au străbătut în inima mea, flacăra nădejdii s'a aprins iarăși întrânsa... Mare profet ne-a trimis Dumnezeu...

— Eu am fost un înșelător, — adăogă altul. Mi-am făcut avere mare cu înșelăciunile. Oamenii mă arătau cu degetul. Sunt numai de-aici, din Ierichon, și totuși, niciodată n'am îndrăznit să viu la sărbătoare... Mă temeam, să nu întâlnesc vre-un om pe care l'am năpăstuit... El a intrat acum trei zile în casa mea, ca să-mi arete calea dreptății... Vedeți, am venit și eu la sărbătoare. Oamenii ai lui Dumnezeu, spuneți-mi, nu cumva se află între voi vre-unul pe care să-l fi năpăstuit? Viu e Domnul, că îi voi întoarce împătrit...

— Fie lăudat numele lui, — strigă o femeie frumoasă, ca de douăzeci și cinci de ani. Eu am fost cea mai păcătoasă între femei. Am stricat casele oamenilor, am turburat mințile bărbaților... Dar bărbații... aceiași, cari au păcătuit cu mine, m'au prins și m'au dus înaintea lui, cerându-i să mă judece la moarte. Iar el m'a iertat și m'a mântuit... Oamenii m'au dus la moarte, el mi-a dat viață... A omorât numai șarpele care era ascuns în sânul meu... Oamenii buni, eu numai de-atunci trăiesc, de când el mi-a arătat lumina vieții...

În timpul când vorbea femeia, dela umbra altui maslin veni un om ca de cincizeci de ani, și așezându-se în fața ei, îi sorbia fiecare cuvânt. Apoi, își deschise și el graiul.

— Mă mai cunoașteți? Eu sunt Vartimei... Știți, Vartimei cel orb... Aduceți-vă numai aminte, cum veniam și eu la sărbătoare, cum mă opriam la fiecare ceată de oameni și cerșiam o fărâmură de azimă, ori, un ban... Acum văd... El mi-a dat vedere... Acuma văd și eu soarele pe cer...

Așa se vorbea la toate umbrele de maslin. Fariseii mișunau în toate părțile, spuneau oamenilor, „bun sosit“ și încercau să schimbe subiectul convorbirii lor. Zadarnic! Pretutindeni se șoptia un singur nume, același și același...

— Eu am fost schiop, și acum umblu...

— Treizeci și opt de ani am zăcut pe pat... Am fost slăbănog, n'am putut să-mi mișc mâinile și picioarele... Acuma sunt sănătos, ca și alți oameni...

- Eu am fost gârbovă... acum sunt dreaptă ca spicul de grâu...
- El e Mesia, el e Hristos!
- El e Fiul lui Dumnezeu!
- Oare vine la sărbătoare?
- Vine! Totdeauna a venit...

Un rânjet drăcesc se întipări pe buzele unui fariseu la auzul ultimelor cuvinte. Dar, nimeni nu-și bătea capul cu el. De către răsărit, se zăria un nor de praf. Un convoiu de oameni veseli înainta către sfânta cetate.

Atunci, umbrele maslinilor rămaseră pustii. Oamenii se ridicară și se îngrămădiră de amândouă părțile drumului.

— E profetul, — strigară toți într'un glas.

Era într'adevăr profetul, un bărbat frumos, în floarea vieții, călare pe mânz. În jurul lui, o ceată de oameni cu crengi de copac în mâni, strigau veseli:

— Osana! Bine e cuvântat cel ce vine întru numele Domnului. Osana, osana!

Privind pe cei cari strigau și zimbîndu-le, cel de pe mânz își ridica din când în când mâinile și îi binecuvânta. După fiecare binecuvântare strigătele deveniau și mai puternice.

Când convoiul fu ca la o sută de pași, ca mișcat de o putere nevăzută un băiat se smulse de lângă mamă-sa, și urcându-se într'un maslin. Începu să strige din toate puterile:

— Osana, Osana!

Mulțimea se simți împinsă de aceeași putere nevăzută. Toți alergară la copacii de lângă drum și îi despoiară de crengi. Fecioarele își smulseră florile din păr și le presărară pe drum. Fariseii cercau zadarnic să liniștească poporul. Nimeni nu le mai da ascultare. Toate glasurile se uniră cu ale celor cari veniau.

— Osana! Bine e cuvântat cel ce vine întru numele Domnului! Osana!

Cete mari de copilași din sfânta cetate și de pe-aiurea, băteau voioși în palme și strigau și ei, întrecându-se cu cei mai în vârstă. Un bătrân cu plete lungi, albe ca zăpada, îi învălula cu privirea ochilor săi, scăldați în lacrimi.

— Aveți dreptate, copilași, — le zise apropiindu-se de ei și mângăindu-le părul. Bucurați-vă și voi, că astăzi s'au împlinit scripturile cele de demult..

Din gura pruncilor și a celor ce sug

Ai săvârșit laudă,

Strigați copii, strigați.

Că de veți tăcea voi,

Pietrile vor striga.

Bucură-te fata Sionului,

Că iată, împăratul tău,

Adevăratul tău împărat,

Vine blând, ca un mieluşel

Călare pe mânzul azinei...

Copilașii strigau din toate puterile, când înșfârșit, sosi profetul. Toată lumea era cuprinsă de un sfânt, dumnezeiesc delir, Numai fariseii, înlemniți, aruncau priviri furioase mulțimii. Dar, se desmeticiră în curând, se apropiară de mânz și îl opriră. Abia acum, încetară toate glasurile. Un fariseu grăi profetului :

— Spune oamenilor, să tacă ! Se apropie marea sărbătoare, spune-le, să n'o turbure cu strigătele lor sălbatece . . .

Cel de pe mânz, rămase câteva clipe gânditor. Apoi, trimise mulțimei un surâs și o bine cuvântare, iar fariseilor o privire blândă, mângâitoare. Părea că vrea să le zică :

— Nu vă supărați prietini ! Acești oameni, cari astăzi mă preamăresc, mâine, o să-mi ceară moartea . . .

Apoi, le dete răspuns :

— La ce să tacă ? Lasați-i, să se bucure ! Că de vor tăcea aceștia, pietrile vor striga . . . Voi, fariseilor, n'ați citit în scripturi ? . . .

Ultimele lui cuvinte se pierdură în uraganul de strigăte al mulțimei :

— Osana, Osana !

Profetul își făcu intrarea în sfânta cetate.

SEPTIMIU POPA

Pacea cu Israil

Să pui problema împăcării cu Israil, care prin definiție și prin instinct se luptă cu Dumnezeu și cu omenirea întreagă în *seculo seculorum*, înseamnă să ajungi la concluzia că împăcarea e imposibilă. Pentru ca pacea între Israil și restul omenirii să se înfăptuiască e necesar ca spiritul să se subordoneze materiei (pretenția iudaică) sau materia să se subordoneze spiritului (idealul nostru). Iudaism și materialism sunt identități și filozofice și concrete.

Cugetarea creștină s'a frământat îndeajuns să găsească formula împăcării: s'a istovit zadarnic, nici în teorie formula păcii n'a fost găsită. N'a lipsit cugetării creștine dorința și sinceritatea. Și dacă concluzia, care sfășie sufletul creștin, e că între Israil și omenire nu va fi niciodată împăcare, vina este natural a vreunei fatalități care nu îngăduie contopirea principiilor contrarii — dacă aceasta imposibilitate e din domeniul fatalității și dacă fatalitatea e susceptibilă de învinovățire. În planul raporturilor omenești însă, inima creștină a făcut experimentul — ea nu poate fi învinovățită de a fi exclus din iubirea sa pe Israil, în veșnică războire pentru himere sterile.

Nicăiri ca în Rusia nu s'a încercat mai sincer și cu mai multă ardoare împăcarea cu Israil. Voleu aminti pe Dostoievski și Vladimir Soloviev. Aceștii doi filozofi ruși au simțit o diminuare a concepției despre iubirea creștină care ar exclude pe Israil, fără să-l fi îmbrățișat. Cugetarea lor, în care se reflectă prezența lui Dumnezeu, nu a suferit de premeditare, de o undă măcar de ură. Ei au îmbrățișat problema cu amplexarea extremei buneivoinți. Pentru ei pacea cu Israil era cerută nu de considerații de utilitarism social, ci de imperativul conștiinței creștine. Experimentul făcut de ei s'a desfășurat anume în conștiința lor morală, unde n'a încetat să domnească Hristos. Pentru ei intrarea lui Israil — acceptat, salutat și îmbrățișat — în imensitatea iubirii creștinești se comandă de către viziunea superioară și profund omenească a înfrățirii universale. Pe aceeași linie verticală de genialitate, Vladimir Soloviev rămâne zenitul cugetării rusești — Dostolevski e jos, în nădr. Amândoi cuprinși de setea de a vedea lumea îndumnezeită, unul în planul albastrimii cerești, celalalt în adâncurile infernale ale sufletului, au căutat posibilitățile de împăcare cu Israil. Soloviev idealist,

visător, desprins de greutatea concrete, de vâlmășagul de obstacole de mii de feluri, a găsit formula. Dostoievski, limpezind beznele reale, în care există umanitatea, cu lumina iubirii sale trecută prin foc și suferință, a exclus pe Israel din îmbrățișarea universală. Fiindcă el cunoștea pe om nu în refrângerea lui ideală, ci în realitatea lui concretă. El a analizat, cu toată efortul uriaș de a găsi o putință, împrejurările date în care există Israel, și putința împăcării cu el n'a găsit-o. În timp ce Soloviev declară că noi suntem vinovații, Dostoievski afirmă contrariul: din pricina lui Israel nu se înfrățesc înfrățirea universală.

Unii au văzut un defect „de inimă” în Dostoievski. Era, simplu, o durere, durerea celei mai grozave constatări. Alții au imputat lui Soloviev greșeala de a înfrății înfrățirea omenirii într-o regiune unde locuiesc îngerii, și nu oamenii. Citez un exemplu din „Jurnalul unui scriitor” al lui Dostoievski ca să se vadă cu ce termeni și cu câtă pasiune vorbește el despre Israel și despre rolul ce 'l joacă în viața de toate zilele a popoarelor, și în special al poporului rus:

„Imi vine câteodată în cap un gând: ce s'ar petrece în Rusia dacă în locul celor 3 milioane de evrei (după recensământul din 1897 nu trei, ci cinci milioane) câți se găsesc la noi, ar fi trei milioane de ruși și optzeci de milioane de evrei. Ce ar fi devenit acești ruși la ei, și cum ar fi fost tratați? I-ar fi pus evreii pe același picior de egalitate? Le-ar fi permis să se roage liber? N'ar fi făcut din ei simplii sclavi? sau ceva și mai rău: nu le ar fi jupuit definitiv pielea? Nu i-ar fi masacrat până la totală distrugere, după cum au făcut cu celelalte popoare ale antichității în timpul istoriei lor vechi?”

„Și acum — scrie Dostoievski în alte pagini — când tot iudaismul în corpore, când Kahalul întreg au organizat un complot împotriva Rusiei și când evreii beau sângele țaranului rus...” etc. Restul nu importă. Dostoievski, unul dintre autenticii creștini și el însuși creștin până la sfințenie, a ajuns să condamne pe evrei excluzându-i din înfrățirea umanității în Hristos. Ne interesează experimentul făcut din conștiința acestui genul creștin, fiindcă pacea cu Israel trebuie să se realizeze într'un fel sau altul și concluziile lui Dostoievski sunt pentru mulți dintre noi obligatorii.

Să vedem cum Soloviev găsește posibilitatea păcii cu Israel. Spun că totul la acest scriitor se petrece în albastrimea cerească — în zenitul aspirațiilor creștine — unde sălășluiesc îngerii și nu oameni.

* * *

Soloviev privește chestiunea ca filozof, poet, rus și creștin. Atâtea calități pentru a fi obiectiv, a mărturisi solemn. Cartea lui „Evreimea și chestiunea creștină” apărută în 1884, rămâne de eternă actualitate. O deschidem cu interesul și cu iubirea cu care ascultăm cuvântul evanghelic. Intră dela început în subiect. Am spus că el învinovățește pe creștini.

„Iudeii, spune el, întotdeauna și pretutindeni au privit creștinismul și s'au purtat cu el așa cum le-a prescris religia lor, credința și legea.

lor. Evreii întotdeauna s'au purtat față de noi evreește; noi creștinii, din potrivă, nu ne-am învățat până acum să ne purtăm față de evreime creștinește. Față de noi ei niciodată n'au călcat legea lor religioasă, în schimb noi neîncetat am călcat și călcăm față de ei poruncile religiei creștine. Dacă legea iudaică e rea, fidelitatea lor îndărătnică față de aceasta lege rea este într'adevăr un fenomen întristător. Dar dacă e rău să fii fidel unei legi rele, e cu atât mai rău să fii infidel unei legi bune, poruncei, fără îndoială, perfecte. O astfel de poruncă o avem în Evanghelie“.

Vladimir Soloviev constată dominația Evreilor în Europa. „Dar aceasta dominație a evreilor nu neagă, ci încă mai mult confirmă spusa mea, că lumea creștină niciodată nu s'a purtat față de evrei creștinește“. Faptul că lumea e subordonată evreilor „decurge nu din lărgimea concepțiilor noastre religioase ci din lipsa oricăror concepții religioase, din indiferentismul complet în materie de credință. Nu Europa creștină tolerează pe evrei, ci Europa necredincioasă, Europa lipsită de principiile sale vitale, Europa care se dizolvă. Iudeii trăesc nu datorită forței noastre morale, ci datorită slăbiciunii noastre imorale“.

Soloviev, după ce face îndeajuns și pe drept critica societății creștine stabilește teza: există o înrudire ideal de apropiată între religia vechiului testament și a noului testament. Pe aceasta teză împăcarea iudaismului cu creștinismul e posibilă nu pe baza indiferentismului sau pe baza unor principii abstracte, ci pe baza reală a înrudirii spirituale și a intereselor pozitiv-religioase. „Trebuie să fim una cu iudeii, fără să renunțăm la creștinism, nu în ciuda creștinismului, ci în numele și tăria creștinismului, și iudeii trebuie să fie una cu noi nu în detrimentul iudaismului ci în numele și tăria iudaismului latent. Noi deaceia suntem despărțiți de iudei, fiind că nu suntem complect creștini, și ei deaceia se despart de noi, că nu sunt complect iudei. Căci plenitudinea creștinismului cuprinde și iudaismul, și plenitudinea iudaismului e creștinism“.

Teza împăcării pusă astfel creiază o necesitate: reabilitarea poporului evreu, care, și el, nu înfăptuește plenitudinea iudaismului. Soloviev se însărcinează să facă acestora reabilitare. Și iată cum.

Iudeii cari cereau moartea lui Hristos, strigau: „sângele lui peste noi și peste copiii noștri“ Dar acest sânge e sângele răscumpărării. Mulțimea setoasă de sânge, adunată pe Golgota, era compusă din evrei; dar iudei erau acei trei mii și mai târziu cinci mii de oameni, cari auzind propovăduirea apostolului Petru s'au botezat și au alcătuit biserica creștină dela început. Iudei au fost Anna și Calafa, dar iudei au fost și Iosif și Nicodim. Aparținea de unul și acelaș popor și Iuda, care a trădat pe Hristos pentru a fi răstignit, dar și Petru și Andrei, răstigniți pentru Hristos. Iudeu a fost Toma cel ce n'a crezut în înviere, dar n'a încetat să fie iudeu acelaș Toma care a crezut în cel înviat și căruia i-a spus: Domnul meu și Dumnezeuul meu! Iudeu a fost Saul, cel mai crud persecutor al creștinilor, și cel mai iudeu din iudei a rămas Pavel, persecutat pentru creștinism și cel care „s'a străduit mai mult“ decât toți pentru el. Și ceia ce e mai mult și mai însemnat ca

orice, Hristos, după trup și suflet omenesc, a fost cel mai autentic iudeu. În vederea acestui fapt impresionant, nu e oare straniu din partea noastră să condamnăm în numele lui Hristos întreg iudaismul, de care înalienabil aparține însuși Hristos, nu e oare ciudat, mai ales din partea acelor care deși n'au renunțat direct la Hristos, totuși nu-și arată nimic legătura lor cu El?

Cu alte cuvinte nu există pădure fără uscături. Într'adevăr, argumentul e definitiv și dezarmează. Reabilitarea e completă. Tot ce s'a putut spune contra acestei teze a lui Soloviev s'a spus de veacuri — rămâne să ne încântăm nu de concluziile la care ajunge cristian minte a acestui divin cugetător, ci de nemărginita lui bunavoință de a cuprinde în inima sa iudaismul întreg care nu poate fi compromis și exclus din iubirea în Hristos din pricina iudeilor și caiafelor din ei.

„Să neglijăm iudaismul — e irațional; să ne certăm cu iudeii, e inutil; mai bine să-l înțelegem, deși asta e mai greu. E greu de înțeles iudaismul, fiindcă *trei fapte mari*, cu cari e legată soarta lui, nu se înfățișează ca ceva simplu, natural, dela sine înțeles. Aceste fapte au trebuință de o explicare deosebită și complicată.

Care sunt aceste *trei fapte* pe care înțelegându-le, ne vom putea împăca cu iudeii?

I. Pentru ce iudaismul a fost predestinat pentru nașterea din el al Dumnezeuului-Om, al lui Mesia sau Hristos?

Pentru că „în caracterul național al evreilor se găsesc condițiile pentru alegerea lor“. Caracterul național al evreilor „are valoare și unitate launtrică“. Dar totuși găsim în el trei particularități, care nu concordă, ci care deadeptul sunt contrarii între ele. Întâiu: evreii se deosebesc printr'oreligiozitate adâncă, printr'un devotament către Dumnezeu până la autojertific. Al doilea: evreii se deosebesc printr'extremă dezvoltare a sensibilității, a conștiinței de sine și a autoactivității. Al treilea: materialismul lor extrem în sensul larg al cuvântului. Prin urmare, caracterul acestui „popor minunat“ — spune Soloviev — revelează în mod egal și forța principiului Divin în religia lui Israel, și forța autoafirmării omenesti în viața națională, familiară și individuală a evreilor și înfățișat, forța elementului național, care colorează toate cugetările și acțiunile lui. Toate aceste particularități concordă între ele în poporul evreu, fără să știrbească „integritatea caracterului popular“. Aici ca să explice aceasta sinteză de contrarietăți — Soloviev face speculații filozofice. „Dumnezeu a făcut din Israel poporul Său, fiindcă și Israel a făcut din El Dumnezeu al său“. Mai departe: „Despărțindu-se de păgânism și ridicându-se cu credința sa deasupra magiei haldaice și deasupra înțelepciunii egiptene, strămoșii și conducătorii evreilor au devenit destoinici de alegerea lui Dumnezeu“. „Dumnezeu i-a ales pe ei, li s'a descoperit lor, a încheiat cu ei legământ“. Acest legământ e „fenomen unic al istoriei“ fiindcă nici o religie al vreunui alt popor n'a luat forma alianței sau a testamentului dintre Dumnezeu și om. „În religia ebraică dela început sunt păstrate ambele elemente: elementul divin și cel omenesc“.

„Religia noastră începe prin legătura personală între Dumnezeu și om în testamentul vechiu al lui Avraam și Moise și se afirmă prin cea mai strâmtă unire personală al lui Dumnezeu și al omului în noul testament al lui Iisus, în care amândouă firile există indivizibil, deși necontopite. Aceste două testamente nu sunt două religii deosebite ci numai două trepte ale uneia și aceleiași religii al lui Dumnezeu înomenit sau vorbind în termenii școlii germane, două momente al unuia și aceluiși proces divinouman“. Și mai departe: „Această religie unică, divinoumană, evreocreștină merge pe cale directă și imperială printré două extreme rătăciré ale păgânătății, în care sau omul e înghițit de Divinitate (în India) sau Divinitatea se transformă în umbră a omului (în Grecia și Roma).

Datorită acestui legământ al lui Israil cu Dumnezeu „suprema energie a spiritului omenesc se manifestă în proorocii evrei pe baza credinței lor“.

Vorbind de materialismul iudaic, Soloviev deosebește trei feluri de materialism: practic, științifico-filozofic și religios. Primul și al doilea fel de materialism nu sunt o particularitate al iudaismul. „Materialismul practic în esența lui curată se întâlnește foarte rar printre evrei adevărați: cum s'a observat, chiar universală lor iubire de argint se sanctifică printr'un scop superior — îmbogățirea și slava întregului Israil“. La fel și materialismul științifico-filozofic a crescut pe solul greco-roman și mai târziu pe solul romano-german „Numai prin mediul acestei formații evreii pot să-și însușească filozofia materialistă, cu desăvârșire străină propriului lor spirit național“. Particularitatea acestui spirit național a fost însă materialismul religios.

„Evreii — spune Soloviev — credincioși religiei lor, recunoscând complet spiritualitatea Divinității și divinitatea spiritului uman, nu au știut și nu au vrut să despartă aceste principii superioare de expresia lor materială.“ — „Nedespărțind spiritul de expresia lui materială, cugetarea ebraică nu despărțea nici materia de principiul ei spiritual și divin: ea nu recunoștea materia în sine, nu atribuia nici o însemnătate existenței materiale cu atare. Evreii n'au fost slujitori și închinători ai materiei. Materialismul religios al evreilor îi silea să dea o maximă importanță naturii materiale, dar nu pentru a-i sluji, ci pentru ca prin ea să slujiască lui Dumnezeu. Ideia corporalității sfinte și grija de a realiza aceasta ideie ocupă în viața lui Israil încomparabil mai mult loc, decât la orice alt popor. Se poate spune, că întreaga istorie religioasă a evreilor era îndreptată pentru a pregăti Dumnezeului lui Israil nu numai suflete sfinte ci și corpuri sfinte. Dacă contrapunem năzuința idellor de a materializa principiul divin și grijile lor de a curăți și a sfinți natura noastră corporală, putem astfel înțelege de ce anume iudaismul prezenta mediul material coresponsuzător pentru încarnarea Verbului Divin.“

Fiindcă și rațiunea și curioșia cer să recunoaștem că pentru înomenirea Divinității era necesar nu numai un suflet sfânt și virginal ci și o corporalitate sfântă și virginală.

Aceste trei calități ale poporului evreu în acțiunea lor concor-

dată corespundeau direct misiunii înalte a acestui popor pentru a fi ales. Crezând puternic în Dumnezeu, Israil s'a învrednicit de revelația și apariția lui Dumnezeu. Pentru această Israil e poporul ales, pentru aceasta Hristos s'a născut în Iudea.

II. Pentru ce poporul iudeu a respins pe Hristos și se îndepărtează de creștinism.

Particularitatea pur omenească a poporului evreu covârșind elementul religios a stricat echilibrul sintetizant al celor 3 însușiri ale lui. S'a deformat caracterul național al lui Israil. Ura și dușmănia personală față de Hristos din partea evreilor nu prezintă nimic extraordinar: e un fenomen al naturii omenești stricate. Minunile lui Hristos au fost binefaceri pentru cei suferinzi, nu semne pentru cei necredincioși. E mai greu de explicat cum mulțimea însuflețită de caracterul divin al învățătorii lui Hristos, s'a despărțit de El și L'a dat — pe El, Messia dușmanilor Lui? Numai pentru a se împlini profețiile?

Acea parte a poporului iudeu, care nu recunoștea scrierile profetice (saducheii) nu așteptau niciun fel de Messia. Împărăția lui Messia pentru cei ce-L așteptau trebuia să aibă un caracter nu exclusiv politic, ci religios-politic, și trebuia să li se înfățișeze în imagini spirituale și senzoriale. Învățăturile lui Hristos nu nega formele senzoriale ale vieții religioase ci le spiritualiza, nu nega nici faptul că împărăția adevăratului Dumnezeu trebuie să cuprindă întreaga lume. Scopul final pentru creștini și iudei e unul și același: teocrația universală. Legământul între cer și pământ. Dar în creștinism s'a descoperit în afară de asta și o altă cale: cea a crucii. *Aceasta cale a crucii nu au putut-o înțelege evreii* de atunci. Evreimea cerea minuni; iudeii voiau să capete, până la ultimele cunctozii *din afară* și fără niciun merit ceea ce trebuia meritată *prin suferință*, ceea ce se capătă printr'un proces greu și complicat, pe calea despăcării lăuntrice și a luptei morale. Mărginindu-se la credința formală în legământul vechiu, ca condiționat să primească împărăția lui Dumnezeu, evreii n'au vrut să înțeleagă și să primească acel drum al crucii, crucea lui Hristos, din care pricină de atâtea veacuri își poartă propria cruce.

Crucea lui Hristos, prin care se însusește împărăția lui Dumnezeu, cerea dela poporul iudeu să renunțe la egoismul național și la năzuințele lor pământești. Ar fi trebuit ca pentru un timp scurt, iudeii să între față de lumea care le era și le este dușmană în situația în care a intrat biserica persecutată creștină: să fie față de imperiul păgân nu niște răzvrățiți, ci mucenici — atunci ei s'ar fi unit cu creștinismul într'o biruință comună. Cu alte cuvinte, iudismul ar fi trebuit să treacă prin mucenicia și asceza creștină.

Dar ajungând la această concluzie, Soloviev oricâtă stăruință pune pentru a reabilita, explicând, iudaismul — îl condamnă totuși. „Creștinismul ca propovăduire a înfrățirii universale părea evreului ceva prea larg, abstract și ideal și pecăt creștinismul leagă opera de mântuire universală numai cu o singură persoană a lui Hristos, el se înfățișează evreului ca ceva strâmt, insuficient, arbitrar.“

E o greșală atunci a iudeilor că nu s'au contopit în creștinism. Nu, răspunde Soloviev, e a noastră, fiindcă noi n'am vrut să înfăptuim creștinismul total. Cu cât lumea creștină ar fi exprimat mai complet ideea *teocrației* spirituale și universale, cu atât mai activă ar fi fost acțiunea principiilor creștine asupra vieții private a creștinilor, asupra vieții sociale ale popoarelor creștine, asupra relațiilor politice în umanitatea creștină, cu atât mai evident ea ar fi desmințit concepția iudaică despre creștinism, cu atât mai posibilă și mai aproape ar fi devenit convertirea evreilor. *Astfel chestiunea evreiască e o chestiune creștină.*

Am spus că Soloviev desface nodul gordian al relațiilor dintre creștini și iudei într'un plan superior, în care *poate* să vadă și o umanitate îndumnezeită și pe fie care creștin încreștinat până a fi devenit un Hristos.

Dar atunci, mă întreb, nu se va repeți din nou răstignirea fiecărui creștin în parte?

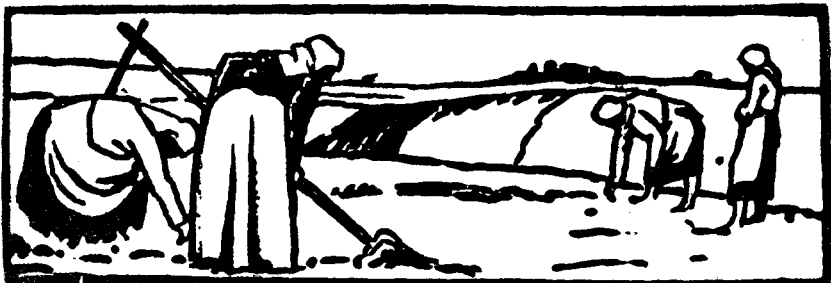
III. Soarta teocrației iudaice și creștine.

Creștinismul și iudaismul au o problemă teocratică comună: crearea unei societăți drepte, ideale. Dumn să fie Dumnezeu și fiecare om să i se supună. După noțiunile evreești, o astfel de societate ideală se va putea întrupa în poporul israelitean, în împărăția Messiei; după noțiunea creștină toate popoarele sunt chemate la fel să participe în teocrația divină. În universalismul creștin, (aici Soloviev face analiza și expunerea idealului teocratic) evreii, datorită posibilității lor înnăscute de a mânui elementele materialiste ale vieții vor înfăptui baza materială a vieții teocratice.

Impăcarea i se prezintă lui Soloviev ca o *încreștinare* a iudeilor când și noi, creștinii, vom înfăptui idealul creștin în întregime. După cum se vede soarta teocrației e o ipoteză a inimii unui vizionar.

Realitățile deocamdată sunt altele. E adevărat, fără îndoială, că nici noi nu ne grăbim să înfăptuim teocrația, nici iudeii nu se grăbesc să se apropie de creștinism. Numai Dumnezeu va hotărî timpul când aceste posibilități vor deveni tendințe pozitive. Deocamdată ne oprim la realismul lui Dostoievski. Impăcarea cu Israel s'ar putea nădăjdui dacă am vedea din partea lui cel puțin acceptarea lui Hristos, ori cât ne-ar nega și s'ar scârbi de noi, cari ne zicem pe nedrept, creștini. Dar acceptarea lui Hristos nu o vedem. Inima evreiască îl refuză. Se luptă cu El. Și deci și cu noi.

G. M. IVANOV

Pe Cerna în sus

IV.

Mizeria și sărăcia văzută în satele din Valea Djuării se oprește brusc la marginea Orșovei, cel puțin pentru ochii noștri de volajori grăbiți. Străzi largi, frumos aliniate, adumbrate de alee și clădiri mari, curat întreținute, îi dau aspectul unui frumos și măricel oraș de provincie. Din acest motiv oficialitatea noastră a găsit de cuviință să-l ridice la rangul de comună urbană. Zicem oficialitatea, deoarece localnicii aveau o altă părere. Intențiunea acestora era, ca avansarea Orșovei să se răsimită și sub raport politic, făcând-o mai românească decum a fost și este. Prin înglobarea comunelor învecinate, situate abia la 1—2 km., se putea ajunge la acest rezultat. Dar oficialitatea a rămas consecventă cu superficialitatea ei de totdeauna, mulțumindu-se cu o avansare pe loc a Orșovei, fapt care ne va împiedeca să facem o politică comunală proprie și independentă, a noastră.

Constatarea de mai sus n'ar fi însă de o gravitate prea mare, dacă s'ar referi numai la politica comunală. În definitiv, Orșova nu este cea dintâi comună urbană în cuprinsul Banatului, unde politica noastră este în funcție de elemente dispartate sau eterogene. Adevărat, sunt multe altele de o importanță cu mult mai mare. Totuși, Orșova ne impune ca la dezvoltarea ei viitoare să punem mai multă solitudine. Pe vremea războaielor cu turcii, generalul Veterani și Carol VI o numeau „Cheia Orientului”, concepție care a condus și stăpânirea maghiară de mai târziu. Cei dintâi au fortificat-o din punct de vedere strategic, iar cei din urmă din punct de vedere etnografic. Astfel am ajuns să vedem, cum din colonia romană de pe vremuri, înzestrată cu toate drepturile italice, din Orșova capitală a Banului de Severin, iar mai târziu reședința unui sandjac în pašalâcul Timișanei, pe care totdeauna brațele românești a fortificat-o și apărât-o, a devenit un oraș unde elementul românesc ocupă cea din urmă treaptă socială.

Cu această povară în suflet pornim pe râul Cerna în sus, el însuș martor și copârtaș al suferințelor noastre din trecut. Până și mândra Cernă a trebuit să-și îndoaie trupul sub loviturile dușmărie. Neputând turcii să-și asigure în alt chip stăpânirea asupra Orșovei, prin tratatul dela Belgrad (25 August 1739) și-au luat angajamentul să abată, în decurs de un an, apa Cernei la vest de Orșova, deslipind astfel orașul de Banat. Canalul în acest scop s'a și făcut. O vreme apa râului se vărsa în Dunăre la Dălboca, până când valurile lui n'au mai putut suporta umilnța; au rupt zăgazurile construite de mâna imperfectă a omului și s'au întors la vechea matcă. Privind ruinele canalului turcesc, cari, pe ici pe colo și acum se mai văd, în sufletul meu prinde rădăcini urâta buruiană a invidiei împotriva râului care s'a dovedit a fi un politician mai bun decum am fost și suntem noi, românii, tovarășii lui de veacuri.

Frumusețea peisag'ului și gândul că până dincolo de cumpăna apelor vom fi feriți de asemenea impresii, ne atenuează nișel melancolia. Razele soarelui de dimineața împrăstie volnicește aburii cetoși ce se ridică din valuri și oglinda verzuie a râului reflectează din ce în ce mai clar dealurile și vegetația dela mal. Multele sălașe ce se înșiruie unul după altul își fac impresia că străbați un sat lung și respirat, Acestea trădează și felul de viață al locuitorilor sortiți să-și deapene rosturile între aceste dealuri. Lipsiți aproape cu desăvârșire de pământ arabil, ocupațiunea lor principală este creșterea vitelor, pe care au dus'o la un înalt grad de desvoltare.

Satele propriu zise se îndepărtează deolaltă pe măsură ce înaintăm în susul apei. De unde la gura Cernii se îngrămădesc chită — Orșova, Tufări, Eșelnița, Jupalnic — de aci în sus sunt tot mai rari. După o distanță bunicică întâlnim Toplețul, apor Pecinișca și în fine Băile Erculane. De aci încolo valea se strămtorește în așa măsură și urcă atât de repede, încât de-alungul ei nu mai întâlnești decât ciobani și excursioniști.

Pe cât de viu și variat este peisagiul, pe atât de felurite sunt și indeletnicirile oamenilor. Bazându-se pe ocupațiunea principală a creșterii vitelor, ei caută să tragă foloase și din alte resurse. De pildă, Toplețul dă un mare contingent de muncitori industriali la fabricile uncr capitaliști mcșteniți dela stăpânirea maghiară, iar Pecinișca își găsește, până de curând, apreciable mijloace de traiu în vecinătatea cu Băile Erculane. Astăzi însă s'a întors roata. Fiecare brevet de circulație pentru automobile acordat de Administrația Băilor le încrețește fruntea; încep a-și vinde caii cu cari făcea cursa între gară și Băi și se gândesc să plece înspre alte meleaguri. O populație, pe care n'a putut-o clinti din loc nici cele mai crâncene războaie, sau cele mai cumplite lipsuri firești, pleacă acum de bună voe, alungată de o civilizație care numai sub raport economic îi țelge să rămâie departe. Binifăcătoarea reformă agrară aici n'a putut provoca nici cea mică deplasare de bururi, pentrucă nu era pământ dispnibil. Dar ceva tot s'ar fi putut face. Experiențele au dovedit, că dacă nu pentru alta, în scop de speculă tot s'a găsit pământ și în această îngustă vălișoară.

Ca să vedeți oglinda morală a veacului, priviți, vă rugăm, tabloul celor împroprietăriți în Băile Erculane. Au acolo locuri de casă: foști miniștri, subsecretari de stat, generali, funcționari superiori din ministere, toți incomparabil mai loviți de soartă decât căraușii din sărmana Pecinișcă. Uitarea de sine a celor vizați a depășit marginile îngăduite până și în mult răbdătoarea noastră țară. Deși sunt animat de cele mai curate sentimente umanitariste, trebuie să regret din suflet, că legile noastre penale nu admit sancțiunile cuvenite pentru asemenea crime.

Cel mai încântător colț de pământ din Banat, Băile Erculane mi-au rezervat cea mai posomorâtă zi din viață..

P. NEMOIANU

Fără lumânare

Toader Luncan descărcă grăbit nuellle, împinse carul sub șură și porni spre casă. Ajuns în ușă, luă căciula și-o scutură cu putere. Pe prispa uscată se întinse o dără de apă, care se tot lățea suptă de lutul însetat.

Vrăjmașă ploaie, șopti Toader intrând în casă. Ce mai face băetul mămucă, întrebă el așezându-se pe un scăunel lângă vatra pe care ardea un foc potolit.

— Hei, tot mai rău, Todirel mamă, răspunse mătușa Catinca clătînând capul cu tristețe. Nu mă pricep ce o fi având. Azi n'a vrut să mănânce nimic.

— Maria unde-i?

— S'a dus la Smaranda lui Dudău să-i mai descante de ce o mai ști ea, poate i-a găsi leacul.

În odăița mică și curată hornul și cuptorul ocupă locul cel mai de seamă. În fund, o laiță acoperită cu'n lăicer frumos, iar deasupra, pe coardă, stau clădite hainele de sărbătoare, lăsând la ungher un mic locușor pentru icoanele așezate cu îngrijire și împodobite cu bușuioc și văzdoage. Pe laiță stă culcat Ionică, un copilăș de vreo 5 ani. Învelit cu o cașaveică până sub gât, nu i-se vede decât fața îmbujorată de căldură. Ochi împăinjeniți, cu privirea pierdută, gura arsă și puțin deschisă prin care răzbate respirația șuerătoare, arată lămurit că boala îi dobărise. Toader se aproprie de copil, se așeză lângă el și mângâindu-l blând îl întrebă pe șoptite.

— Ce te doare Ionică?

— Gâtul. Nu pot înghiți și tare greu răsuflu tătuță.

Oare de ce m'am îmbolnăvit, că eu doar am fost cuminte.

Mămica zicea că numai copii răi se'nbolnăvec.

Toader întoarse capul să nu-l vadă copilul că abia poate opri lacrimile și zice blând:

— Lasă Ionică, dragul tatei, că ai să te faci sănătos și pe urmă am să te iau la târg să-ți cumpăr o pălărie.

Mergi cu tata?

— Da, șoptește copilul.

— Măine am să-l duc la doctor, zice Toader cătră mamă-sa, ștergându-se la ochi cu dosul mâinei.

— Da unde se află Todirel maică! Vrai să-l oprească la spital?

— Dac'a trebui să rămâie am să-l laș. Vrai să prăpădesc băețul? Eu tare mă tem să nu fie nevoia ceia de anghină.

— Ducă-se pe pustii! N'o mai fi aceia. Să nu-l duci la spital dragul mamei. Cine să-l caute acolo sărăcuțul? Par'că noi nu-l căutam cum se cuvine? Dac'a vrea Dumnezeu s'a îndrepta el că, marei-puterea Domnului! Doftorii?! Of! cum taie și împung fără milă! Cum să rămâie pușorul acolo necăutat creștinește, cum se cuvine? Toader nu mai ascultă ce spune bătrâna. Cu cotul sprijinit pe genunchi, cu obrazul îngropat în palme, privește neclintit copilul și gânduri negre și cumplite îi frământa mintea. Durerea îl copleșește și deodată scuturat de plâns se ridică și dă să lasă pe ușă. Tocmai atunci intră nevastăsa și cu baba Smaranda „doftoreasa satului“.

Casa se umplu de sgomot și vorbă. Baba, vorbăreață și poznașă, uscată ca un fus și cu obrazul ca pruna veștedă, povestește lucruri hazlii ca să mai împrăștie durerea grămădită pe neașteptate în casa lui Toader Luncan. Apoi, încet, pe nesimțite trecu dela lucruri vesele, când văzu că s'a mai descreșit fruntea gazdei, la boalele care le lecuise ea.

— Lasă nepoate, că în trei zile odorul are să alerge iar pe afară.

— Oare n'o fi anghină mătușă? zise Toader.

— Nu se află; băiatul are gălci. Ia să-l descânte baba. Se aproprie de copil și cu degetele-i noduroase și uscate, prinse a-i freca gălcile, boscerodînd cuvinte șoptite și neînțelese.

Ionică își zbârci fața de durere și cu gura larg deschisă gema încet, privind cu ochii rătăciți, când la babă, când la tată-său, care rezemat cu spatele de horn nu-și lua ochii dela copil.

Baba Smaranda terminând descântecul dădu drumul la alt pușorul de vorbe și tăcerea tristă, care un moment stăpânise pe toți, dispăru. Copilul închise ochii. Părea că doarme Maria așezată pe laiță la picioarele copilului asculta cu gândul alurea pe cele două babe, Smaranda și soacră-sa, cum stau la taifas liniștite.

Copilul gemu odată mai puternic. Babele curmară sfatul. Toader și Maria ca mușcați de șarpe se repeziră de odată spre bolnav.

— Ce-i pușorule? rosti Maria.

Băiatul cu ochii închiși, nu răspurse nimic, numai mânuțele le ridică spre gât, vrînd să arate că se înăbușe.

— O lumânare, dați repede o lumânare, zise grăbit baba Smaranda. Toader îl aruncă o privire cruntă, apoi întoarse ochii la copil, și fără să-și dea seamă prinse a-l mîngăia ușor pe părul ud de sudoare. Baba Catinca după ce controlă în toate părțile se opri în mijlocul casei, posomorâtă.

— Să n'aveți voi, lumânare în toată casa voastră!

— Ia lasă-mă mamă! răspunde răstit Toader.

— Vai de mine, moare! răcn! Maria.

Copilul se opînti să se scoale, dar capul îi căzu pe perină. O convulsie puternică îi sgârci trupușorul fraged și rămase cu gura deschisă, cu ochii fixați în podele, iar mâinile ridicate la gît îi căzură moi în lungul trupului. Un țpăt sfîșietor răsună în odala mică. Maria hohotind cuprinse trupul neînsuflețit al copilașului.

— Puișorul mamei, îngerul mamei, cui ne lași?

Toader privi sălbatic și aiurit în jurul său, se ridică zguduit de plâns și cu pași șovăitori eși afară șoptind:

— Mi-o rămas casa pustie!

Cu capul gol, cu pletele răscolite de vînt, se opri la poartă în potopul de ploae care-i biciuia fața, fără ca el să simtă ceva.

Babele rămaseră mute, cu mâinile duse la gură. Într'un târziu Smaranda re ridică;

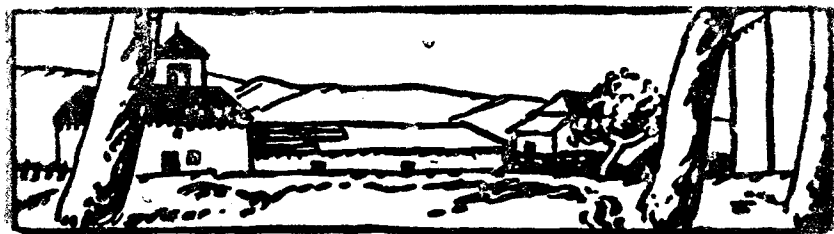
Dumnezeu să-l ierte! De mititel i s'au sfârșit zilele!

— Să moară fără lumânare și negrijit! Mare păcat, mare păcat, rosti încet baba Catinca.

În odăița mică înserarea aruncă umbra sa mohorâtă. În liniștea dureroasă se auzea des sughițurile și oftările Mariei, care nu se putea dezlipi de trupușorul neînsuflețit.

VLADIMIR NICOARA.

Românii ardeleni în Franța

H. G. Wells, în opera sa „Istoria lumii“, arată că trecutul poate fi conceput și altfel decât în cărțile de școală de astăzi. Ieșiți din liceu, cunoaștem la perfecție toate bătăliile și faptele rășboinice ale împăraților, regilor, prioților ambițioși, anii când ei s'au născut, sau au binevoit să treacă în lumea dreptilor, dar suntem complect ignoranți în privința adevăratelor suferinți, vieți și năzuinți ale națiunilor.

Se mai cunoaște faptul că majoritatea istoricilor — mai ales cei maghiari — își dau toate silințele să apoteozeze toți oamenii și să înalțe în slavă toate evenimentele cerute de a fi prezentate astfel de anume interese sau politicieni, transformând istoria într'o știință a falsificării (în bine sau în rău) a trecutului, conform cerințelor naționale, sau ale celor dela putere. Astăzi, în urma devenirii sistem a acestui fel de a scrie istoria, aproape fiecare națiune crede că este cea dintâi, că limba ei e cea mai frumoasă, că teritoriul ce-l ocupă este centrul lumii, etc.

Aici, în Ardeal, am avea poate și noi nevoie, într'o măsură oarecare, de o idealizare a trecutului și prezentului nostru național, căci prea mult dispreț ne-a intrat în sânge față de propriul nostru popor în urma educației streine și prea s'a adăugat la această educație demagogia politicianilor cari, vrând să ridice în slavă nu Ardealul, ci pe ei, au urlat la toate colțurile de stradă că țara românească — putredă și coruptă — este cea din urmă dintre toate țările din lume.

Cu toate acestea, noi credem, că ne putem dispensa de sistemul laudei-minciună.

Să lăsăm falșurile și „fraudele pioase“ cu scop patriotic, națiunilor care, pentru a putea exista, trebuie să se narcotizeze cu opiul iluziilor. Prin minciună n'a devenit nici un popor mare și noi — tineri și începători — va trebui să clădim pe bazele solide ale realității. Dacă e adevărat că istoria este dascălul prezentului, ea trebuie să aibă aceiași bază de adevăr pur.

Dacă subț unğuri, români din Ardeal au avut nevoie, poate, de anume falșuri istorice, pentru a opune minciunei milenare și orgoliului unğuresc un orgoliu și mai mare, românesc, astăzi ne putem permite luxul de a privi realitatea în față.

În celace privește istoria Ardealului din anii 1914—18, ea n'a fost încă scrisă și își așteaptă autorul.

Fi-va această istorie o epopee? Cei cari am fost pe front și am trăit ani de zile în tranșee, în mizerii și izolați de lume, știm la ce se reduc „grandioasele epopei“ ale rășboiului.

Oboesală, marșuri istovitoare, îndobitocire, păduchi, iată elementele... romantice ale rășboiului modern. Un lucru de menționat la noi a fost desorientarea în rășboiu a românilor ardeleni, intelectuali și țărani, deopotrivă. Sper că nu jignesc pe n'meni când spun, că intelectuali români, în comparație cu intelectuali sârbi, sau cehi, n'au fost de loc la înălțime, iar țăraniul român — ori câte tirade s'ar roști — a rămas iobag și în față morții...

În comunicatele oficiale eram citați ca eroi. Este adevărat: acte de vitejie s'au înregistrat câte vreți Celace însă mă doare este tocmai faptul, că am fost eroi. Aceasta a fost încoronarea vieții noastre de nație disprețuită. Am fost eroi, dar nu eroii de unitate sau conștiința națională românească, ci eroii înconștienți, decorați de habsburgi pentru vrednicile ostășești săvârșite contra dușmanilor vulturului cu două capete.

Cei mai loiali dintre toate naționalitățile fostei monarhii austro-ungare, am fost noi, români ardeleni.

Pieptul ofițerului român din armata austriacă a fost încărcat de de călăii noștri cu decorații strălucitoare. Regimentele din Ardeal prostite de încultură și împinse dela spate de strașnica loialitate a frunțașilor noștri — onoare excepțiilor — porneau la atac mai vjeliase, decât unğurii depe pustă...

Astăzi, când oasele bieților iobagi putrezesc departe, departe de frontierele României mari, ne întrebăm cu durere: la ce folos?..

Pentru ce a trebuit ca urmașii volnicilor lui Horia și Avram Iancu să fie trecuți în istoria casei habsburgice cu *insulte*: eroii dela Doberdo, spărgătorii de fronturi dela Pozemysl sau Gorlițe, iar nu cu *elogiul* de „trădători ticăloși?“

Am fost cumiși, am fost oameni de 50 procente pro, 50 procente contra și de-o exasperantă prudența — iată adevărul.

În loc de eroi ai românismului, avem martiri. Să suferim, să răbdăm: atâta știm. De revoltă nu suntem capabili, decât când ne ajunge cușitul la os, sau ne alungă foamea.

În timpul rășboiului mondial, n'am văzut nici un gest de nație revoltată, nicio faptă, n'am auzit nicio vorbă mare, măcar, și mult așteptatul NU a fost roștit abia după ce rășboiul se sfârșise... Este rău că am procedat astfel? Vor spune-o copii noștri!

Pe frontul franco-german.

Voluntarilor români li se cuvine sigură pagină elogioasă în istoria ardelenă a anilor 1914—1918, dovadă că demnitatea noastră națională și cmenească n'a fost pretutindeni absentă.

Vem nota aici câteva impresii fugare din viața voluntarilor români din Franța, despre cari publicul românesc nu știe cred, aproape nimic.

O parte a voluntarilor români afitatori în Franța au căzut în 1914 în captivitate sârbească și, după retragerea trupelor sârbești au fost transportați în Franța, unde s'au angajat ca voluntari.

Așii, au ajuns în Franța fiind capturați de francezii afitatori pe frontul italian.

Au fost însă voluntari în Franța și de altă proveniență.

După înfrângerea dela Piave, ne-a fost dat nouă, românilor ardeleni, să fim trimiși să ne vărsăm sârgele și pe frontul francez. Ajunși pe acest front, am fost luați cu toții la învățătură: eram noviți în ale războiului apusean. Am învățat dela germani lupta cu tank-uri, cum să ne ferim de gazul „gelbkreis“, întrebuintarea flammwerferului etc., inițându-ne în toate tainele războiului franco-german.

Instrucția se făcea pentru artileriști lângă Bruxelles, iar pentru infanteriști la Brley (Franța). Ofițerii germani nu erau prea încântați de noi și ținuta noastră nemilitară, îi exaspera... „Ași mâncat bătae la Piave, și ași venit să ne faceți de rușine și aici“, spuneau ei cu ciudă nestăpânită.

De fapt, după dezastrul dela Piave, armata austriacă era lipsită de orice valoare. Deși nu se știa nimic despre mișcările din Rusia, ofițerii și soldații își băteau joc de disciplina militară, de împărat, de jurământul de credință și de propria lor uniformă.

Deosebiriile de naționalitate și religie, dispăruseră.

După ce regimentele românești ale „Diviziei de atac 35“ au fost plasate în tranșee, cam între St. Maurice și Verdun, colegii unguri atât de țanțoși altă dată, veniau la noi și, renunțând la orgoliul lor de ofițeri decorati, se rugau de noi, români — în g'umă sau în serios — să punem o vorbă bună pentru ei la caz că vom cădea în captivitate franceză... Iar noi, „francezii dela munte“ — aceasta ne era porecla — le promiteam mărinoși, totul...

Gricăvia luptelor întrecea aici orice închipulre. Nu aveam liniște nici ziua nici noaptea. Noroc, că tranșeele noastre făcute de germani, erau admirabilii întreținute. „Cavernele“ erau comode și mobilate. Tranșeele își schimbaseră de zeci de ori stăpânul și erau exasperant de apropiate de ale francezilor: ne despărțea doar' un teren acoperit cu sârmă ghimpată deasă și încălțită, care-ți face imposibilă orice patulare nocturnă.

Când ni se dădea ordin să trecem până la linia franceză, noi aveam gata planul.

Noaptea, cu ajutorul unor cârlige lungi, scuturam din răspuțeri sârmele ghimpatate, aruncam cu pietre și chiuam ca la nuntă.

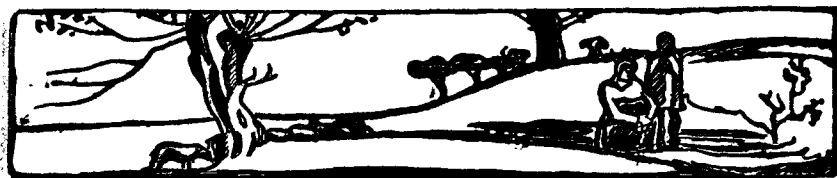
În urma infernalului sgomot, francezii, alarmați, începeau să secere în gol cu mitraliera, să arunce granate și să tragă salve, nebunește.

Iar noi, a doua zi raportam mândri comandantului de batalion, că am avut o „sângeroasă ciocnire“ și am ținut piept cu dușmanul, până ce am fost siliți a ne retrage din fața „forțelor covârșitoare“ ale francezilor...

(Urmează.)

CORNELIU I. CODARCEA.

Cronica școlară

— Educația fetelor —

Cu prilejul încheierii anului școlar la liceul „Regina Maria“ din Cluj a avut loc o consfătuire la care au participat părinții elevelor și corpul didactic al școlii, și la care s'a citit noul regulament școlar, obligator atât pentru elevele interne, cât și pentru cele externe. Părinții au fost rugați apoi să-și spună părerea cu privire la singuraticile puncte ale noului regulament.

S'a pornit atunci o discuție interesantă din toate punctele de vedere, ale cărei contururi le dăm și noi în cronica de față.

O doamnă din buna noastră societate a cerut, ca elevele externe să nu mai fie obligate a purta uniformă. Să se lase părinților libertatea de a-și îmbrăca fetele așa cum vor ei. În viața extra-școlară elevele să fie supuse exclusiv directivelor date de părinți, cari, să le ducă la teatru, la spectacole, ba chiar și la petreceri, fără să mai ceară învoirea corpului didactic al școlii. Cu un cuvânt, pentru elevele externe legile școlare să fie obligatorii numai între zidurile școlii.

Părerile sale, distinsa noastră doamnă și le-a motivat cu iubirea ce părinții o nutresc față de fetele lor, care fără îndoială e mai mare ca cea a corpului didactic. La nici-o întâmplare părinții nu-și vor duce fetițele în locuri rele, iar prin desființarea uniformei ei vor avea puțința să le îmbrace conform poziției lor sociale. La cererea doamnei noastre s'a alăturat și un domn, de bună societate și el. Acesta a mai cerut, ca regulamentele școlare să nu se aplice elevelor cu prea mare severitate.

După-cum era de prevăzut, împotriva acestor cereri s'au ridicat glasuri de protestare, tot din rândurile părinților; cari dimpotrivă, au cerut ca regulamentele școlare să se aplice cu severitate, dar această severitate să fie înfrăițită cu bunăvoința. Pentru transgresiuni, elevele să fie pedepsite cu toată severitatea, dar aplicarea pedepsei să se facă așa, încât ele să simtă că nu sunt pedepsite de dragul pedepsei ci de dragul îndreptării. Pretenția severității a fost motivată cu situația delicată în care se găsesc fetițele de școală, iar bunăvoința cu argumente de ordin pedagogic.

În ce privește uniforma școlară, s'a scos la iveală adevărul în-

contestabil, că aceasta e un adevărat zid de apărare al unei eleve.

Afară de aceea, prin uniformă se urmărește o anumită nivelare socială. În timpul școlii, chiar și prin felul cum sunt îmbrăcate, elevele vor fi egale. Ar fi o adevărată crimă dacă și între ele s'ar încuibă emulația în toalete (mai bine zis, între părinții lor) și urmarea firească a acestei emulații: invidia. Epoca cea mai frumoasă a vieții lor să fie scutită de inconveniente de acest fel.

Cine garantează, că fiica unor părinți de condiție socială mai modestă, nu ar dori să fie îmbrăcată la fel cu fiica unui profesor universitar, ori... a unui îmbogățit de războiu? Suntem chiar siguri că va fi așa, căci fetițele de condiție socială și materială mai modestă nu vor putea suporta disprețul suveran al celor cu toalete elegante. Iată, la ce poate să ducă desființarea uniformeii!

Regulamentul școlar al liceului „Regina Maria” în ce privește uniforma are și unele măsuri pentru combaterea exagerărilor modei. Așa bună-oară, prescrie ciorapi și ghete negre pentru toamnă și iarnă, apoi, ciorapi și ghete sure pentru primăvară. Nu intrăm în discuția amănunțită a acestui punct. Știm însă, că dela o anumită vârstă femeia devine roaba modei. Dispozițiunile regulamentului școlar, abstracție făcând dela faptul că promovează interesele materiale ale părinților, mai au și avantajul de-a se îngriji, ca în această robie grea să nu ajungă și fetițele de școală.

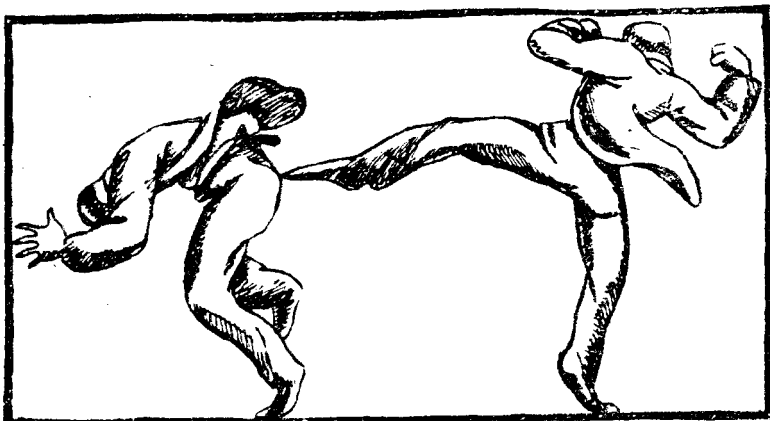
Cercetarea teatrelor și a cinematografeilor regulamentul o condiționează de învoirea direcțiunii școlare, ori, cel puțin, a dirigentei de clasă. Vor fi părinți, cari, prin pregătirea lor literară și științifică se pricep și ei la selecționarea pieselor potrivite pentru fetițe. Putem să o spunem aceasta, oare, despre totalitatea, ori cel puțin, despre majoritatea covârșitoare a părinților? Nici-odată! Dacă însă unor părinți li-s'ar lăsa deplină libertate în acest punct, pe ce bază s'ar putea denega această libertate altor părinți.

Nu am ajunge oare, la o adevărată anarhie?

Concluzia generală a discuțiilor a fost, că chiar și acei părinți, cărora cu toată încrederea li-s'ar putea lăsa deplină libertate în educația extra-școlară a fiicelor lor, din interese de ordin superior trebuie să renunțe la această libertate. Legile și regulamentele școlare sunt dator să le respecte și părinți. Nici-odată, prin urmare, o elevă nu va putea aduce ca scuză a unei eventuale transgresiuni îngăduința primită dela părinți. Colaborarea între părinți și profesori la educarea unei fetițe nu se poate înțelege altcum, decât, prin respectarea din partea părinților a regulamentului școlar, chiar și în punctele cari eventual nu le-ar fi pe plac.

Înregistrând ca simpli cronicari interesanta discuție dela Liceul „Regina Maria,” mai adăogăm, că ne alăturăm la concluzia generală.

TEODOR LAZĂR

INSEMNĂRI

Congresul Ligei Culturale. — Intre societățile noastre culturale cea dintâi, Liga Culturală a trecut după întregirea neamului, Carpații Ne aducem aminte, că la început, hotărârea acestei societăți de a-și estinde activitatea și în Ardeal, n'a fost privită cu ochi buni. Se părea, că Ardeleni au uitat pe un moment rolul ce Liga l-a avut odată în luptele lor naționale. Guvernele ungurești și presa maghiară de pe vremuri a considerat comitetul Ligei, ca pe-un guvern clandestin al României, ca pe-un guvern simbolic al României viitoare Liga a luptat pentru unitatea culturală a tuturor Românilor, dar neuitând, că Românii de peste hotare se vor putea încadra pentru vecie în această unitate, numai prin realizarea unității politice. Fiecare congres al Ligei Culturale a avut un semnificativ răsunet și la Budapesta.

În anul de față congresul Ligei s'a

ținut la Blaj cu frumoase hotărâri și frumoase discursuri. Misiunea dinviitor a Ligei a fost indicată printr-un important discurs al dlui *Iorga*. Înainte de toate va contribui la lupta pentru însănătoșirea morală a țării. Dar, va păstra și vechile tradiții. Rămânând în afară de luptele politice de partid, Liga va da o atenție deosebită Românilor din Săcuime, Maramurăș, Bihor, Bucovina și Basarabia, porniți, în ultimele decenii ale stăpânirii ungurești, austriece și rusești pe drumul maghiarizării, rutenizării și rusificării. Mai ales pe acest teren dorim Ligei cea mai strălucită isbândă. Ca o dovadă că munca în această direcție a fost înscrisă cu slove grase în programul Ligei, mai amintim, că viitorul congres va avea loc la *Târgul Murăș*.

Comemorarea lui Eminescu. — Acum cât. va zile s'au împlinit 37 de ani

dela moartea lui Mihail Eminescu. La mormântul poetului s'au adunat oameni de stat, scriitorii români, ostași, și reprezentanți ai scrisului enguresc, pentru a se închina memoriei celui mai mare poet al nostru.

Prin d. general Moșoiu a vorbit ostașul român, pentru cel care a sintetizat năzuirile politice ale românilor de pretutindeni și a dat profeticul semnal de alarmă: „Dela Nistrupân'la Tisa“. D. Vasile Goldiș, prin cuvinte cumpătate și frumos ticluite arată că Eminescu prin gândirea lui înaltă și simțirea-i lui adâncă a pătruns în tainele universității, făcându-ne părtași și pe noi în rândurile omenirii ce se sbate pentru a afla un adevăr etern.

D. A. C. Cuza care l'a cunoscut personal pe Eminescu, spune că poetul a fost și om politic. Convingerea lui politică a fost naționalismul în cel mai frumos și curat sens al cuvântului, un naționalism de care mulți se tem. De aceea s'au încumetat unii intereși să-i editeze opera, falsificând-o. Eruditul I. Lușaș arată că scrisul lui Eminescu a pătruns până în temnițele Ardealului și dacă credința lui ne-a întărit întrecut, ea nu va înceta să lumineze și generațiile viitoare. După înaripatele cuvântări ale d-lor Mircea Rădulescu care a vorbit în numele Societății scriitorilor români și reprezentant al comitetului de inițiativă al „Gândirei“, d. Zoltan Franyó Președintele societății culturale „Andrei A. C.“ a rostit frumoase cuvinte de înfrățire româno-maghiare.

„Dorim a demonstra — a spus d-sa — că politica păcătoasă din trecut a pus în fața ca vrăjmașe cele două popoare cari au fost unite veacuri de-avântul de către istorie. În ziua de astăzi par'că răsună cu bucurie corul minunat al celor două popoare; la melodia melancolică a doinelor răspunde ecoul străbun la

baladelor săcuiești. La priza acestei fraternități stau ca pează doi mari moși, două suflete nepieritoare. De aici, înainte mormântului strigăm ca să audă toată lumea: Voi nașionea lui Eminescu și noi, poporul lui A. C. y suntem frați buni și nu va fi nici Dumnezeu, nici Iad care să ne poată separa“.

Cuvintele rupte din sufletul oratorilor, rostite lângă mormântul celui mai rațional, dar și celui mai universal poet al nostru, sunt o dovadă, că modesta comemorare a distinsilor confrați dela „Gândirea“ a reușit pe deplin. A fost o comemorare fără fast, fără țâmbălău, dar o comemorare sinceră și remănească a cărei amintire pioasă va rămâne întipărită în sufletul tuturor.

Cu oricine! — După alegeri, opinia publică veșnic în căutarea unui subiect senzațional, se întreba nedumerită: Cu cine se va înțelege, de-acum, partidul național, care șef de partid va fi fericit să înceapă roui pertractări și să se plin be la braț cu feciorelnicul domn Iuliu Maniu timp cât durează pertractările?... Unii credeau că privirile galeșe ale celor de-o sută se îndreaptă spre liberali, alții erau de părerea că aleșii sunt țărăniștii...

Plictisit par'că de aceasta dilemă, junele bărbat de stat d. dr. Sever Dan dă în „Patria“ un crastic răspuns celor cari își mai făceau iluzii din „prințipurile“ celor dela conducerea partidului național la întrebarea spre cine gravitează partidul național, cu cine ar vrea să ajungă după atâtea ezitări la o înțelegere, d. Sever Dan răspunde franc: „Suntem gata să ne înțelegem cu ori cine care ne dă mână liberă în Ardeal!“

Cu alte cuvinte, partidul național este gata să se alieze „și cu dracul“,

dacă i se asigură monopolul de a se infurpa din „friptura“ Ardealului. Democrația”, „oligarhia“ și toate „prințipurile“ cu care a fost ademenită lumea 7 ani de zile, nu mai însemnează nimic și sunt aruncate la gunoi. De dragul puterii, intransigentul domn Maniu este gata să se înfrățească și cu dl Stere și cu dl Alecu Constanținescu. Este egal — nu-i așa?

— Burticica să trăiască!

M. Sadoveanu și campania împotriva lui. — Dacă marele scriitor al românilor, pe opera literară a căruia s'a educat generația actuală, ar fi făcut o ignominie, sau ar fi intrat în gruparea Tomescu—Munteanu, sau s'ar îndeletnici ca hoția de cai, sau ar deschide un cabaret nocturn sau ar fi un răpitor de minore, sute de talente și de „conștiinți“ românești s'ar grăbi să-l „înțeleagă și să-l ierte“ Ar aduce exemple din viața oamenilor celebrii, cari au făcut din impulsii maladive, păcate infamante. Cineva ar scrie și un roman în care nu va lipsi savanteria orbitoare. Oricât s'ar fi coborât în jos, în imoralitate — dl Mihail Sadoveanu ar fi fost iertat.

Dar fiindcă a făcut marele păcat de a să alătura la Oct. Goga pentru a participa, cu calitățile-i recunoscute și neîntrecute în opera de culturalizare a țării — penele ziarelor de opoziție îl stropesc cu ironia și batjocura lor. Păcatul lui Sadoveanu s'a agravat și mai mult, s'a transformat într'o crimă — decând cineva a spus că el a înlocuit pe Oct. Goga în I. R. D. P.

Nu se iartă nici unui om de statura morală și de valoare incontestabilă a unui Sadoveanu ca să ocupe un post într'o întreprindere care se plătește mai abundent. Scriitorul Sadoveanu, de la care au învățat toți acești „scriitori“ din presa opoziției să acorde deși nu întotdeauna cu succes subiectul cu pre-

dicatul, trebuie să existe până în adânci bătrânețe din scris, indiferent dacă venitul unei munci de importanță românească ajută să schimbe pâinea neagră în pâine proaspătă. Scriitorul trebuie să fie idealist — spun ei — și idealistul nu trebuie să aibă mai multe bunuri materiale decât îi trebuie până la limita unui minimum de existență.

Dacă n'ar fi în fond o răutate și o invidie din partea celor ce se încumetă să judece și să condamne pe M. Sadoveanu că „a trecut la Goga“, prostia procurorilor din opoziție va sluji să însemne un aspect al mentalității infectată până în esență de otrava politică și schimonosită de pretenții bizare. S'a văzut cândva ca mediocritatea condamnată la dispariție completă să suradă de bucuria de a vedea pe omul valoros într'o activitate utilă?

Biserica unică românească — Sub acest titlu, distinsul nostru colaborator, dl I. Paleologu, a tipărit o interesantă broșură tratând importanța problemă a unirii bisericilor românești. A scris-o pentru „a contribui la o apropiere, care are reedita poate, actul bărbătesc al patrioților dela 1859“, pe baza informațiunilor culese în biblioteca arhidiecezană din Blaj și folosind exclusiv izvoare greco-catolice. Dl Paleologu cere o soluție practică a problemei, prin repetarea în sens invers, a gestului dela 1698, adică: „consultarea poporului.“ Poporul urmăresc ar realiza atunci cu adevărat postulatul evangheliei: *o turmă și un păstor.*“

Remarcăm apariția cărții, fără să ne spunem părerea asupra concluziilor la cari ajunge. Dar, pentru felul cum e tratată problema, pentru stilul ei clar și precis, pentru însuflețirea de care se vede că autorul a fost condus la scrierea cărții, o recomandăm cititorilor noștri cu toată căldura.

Redactor responsabil: ALEXANDRU HODOȘ